

ETHIEKLEZING

Vrijdag 11 mei 2007, 14.30 uur, Janskerk te Utrecht

Levensloop, een begrip dat een aantal jaren geen belletjes deed rinkelen, is nu alom bekend. Er worden ons levensloopregelingen voorgelegd en we worden geacht keuzes voor 'onze toekomst' te maken. "Vrijheid binnen handbereik" roept de website www.levensloop.nl ons toe. Is dat het waar

Levensloop: uitdagingen voor leven in de 21e eeuw

Over de zegeningen en moeiten van de moderne levensloop

'levensloop' over gaat? Prof. dr. Frits de Lange zal in de eerste Ethieklezing van de Raad van Kerken het begrip levensloop kritisch bekijken. Twee coreferenten zullen op zijn verhaal reageren: Rienk van Splunder, vice-voorzitter CNV, en Aletta Eshuis, net afgestudeerd psycholoog. Daarna is er tijd om met de spreker en de coreferenten in gesprek te treden.

Het programma loopt van 14.30 - 17.00 uur, waarna er gelegenheid is tot ontmoeten en n-praten met een drankje. De organisatie is in handen van de Raad van Kerken in Nederland in samenwerking met de EUG, Oekumenische Studentengemeente Utrecht.

Informatie en opgave: Raad van Kerken in Nederland, tel. 033 4633844, e-mail rvk@raadvankerken.nl; kosten: € 5,00 (te voldoen bij de ingang van de kerk), studenten gratis.

WMO EN DIACONIE

Recentelijk zijn sociale wetten gedecentraliseerd van rijk naar burgerlijke gemeente, zoals de Wet Werk en Bijstand (WWB) en de Wet op de Maatschappelijke Ondersteuning (WMO). We gaan van verzorgingsstaat naar verzorgingsstad. Wat betekenen deze ontwikkelingen voor de diaconale inzet met en voor mensen in nood?

In een moderne democratie is de kerk, met inbegrip van haar diaconale werk, voor de overheid een van de vele maatschappelijke organisaties, die vanuit zichzelf geen meerwaarde heeft boven andere. Ook voor ons christenen geldt dat het gezag van kerken niet met het kerk-zijn als zodanig gegeven is, maar dient te berusten op de kwaliteit van het handelen, de motivatie en argumentatie, en kennis van zaken.

De geloofwaardigheid van de diaconie wint aan betekenis als deze diaconale inzet authenticiteit kent. Diaconie zal zich niet beperken tot opvang (denk aan de werken van barmhartigheid), maar ook proberen door het bevorderen van structurele en culturele veranderingen nooden te bestrijden (het werken aan gerechtigheid). Daartoe ondersteunt de diaconie mensen in knelsituaties om op te komen voor verbetering van hun positie en/of treedt zelf op als pleitbezorger en neemt deel aan het publieke debat. We noemen dat vanuit de kerkelijke armoedebeweging: helpen onder protest. Plaatselijke kerken kunnen daarbij een eigen expertise inbrengen door de eigen ervaringen opgedaan in diaconale activiteiten in het publieke debat in te brengen.

Diaconie is bij uitstek in staat om netwerken mogelijk te maken, lokale allianties aan te gaan, en lobby's te voeren. De beleidskaders die burgerlijke gemeenten over WWB en WMO moeten maken, bieden daartoe kansen.

De overheid verandert haar eigen rol. Bij die verandering blijft staan dat de overheid de regie voert voor goede sociale zekerheid en goede sociale voorzieningen, die een volwaardige participatie van eenieder in de samenleving mogelijk maken. De zorg- en beschermingsplicht van de overheid voor de burgers in nood blijft overeind staan. Zonder deze voorzieningen is de rechtszekerheid van burgers niet fundamenteel gewaarborgd. We hoeven als kerken niet terug te verlangen naar de tijden van de kerkelijke armenwetten en armoedefondsen.

Hub Crijs

ONZE VADER

Op voorstel van de beraadgroep Vieren (thans projectgroep Vieren) besloot de Raad tot een brief aan de lidkerken met de vraag of zij konden instemmen met vervanging van de tekst van het huidige oecumenische Onze Vader door de tekst van het Onze Vader in *De Nieuwe Bijbelvertaling* voor het gebruik in oecumenische vieringen. Een achttal (kandidaat-)lidkerken reageerde. De standpunten waren verdeeld. Kort samengevat is een meerderheid van de lidkerken voor gebruik van de NBV-tekst in oecumenische diensten; één lidkerk wil liever toewerken naar één tekst, niet alleen voor oecumenische, maar voor alle vieringen van alle lidkerken; en één lidkerk ziet geen noodzaak voor een andere tekst dan de geldende oecumenische versie. De projectgroep Vieren besprak op verzoek van het moderamen van de Raad de reacties en kwam tot het advies de besluitvor-

ming op te schorten en eerst de doorwerking van de verschillende versies op lokaal en landelijk niveau af te wachten.

Het moderamen kon meegaan in het advies van de projectgroep en meende dat de tekst van het Onze Vader in *De Nieuwe Bijbelvertaling* de tijd moet krijgen om de groeien. Mogelijk kan na een aantal jaren opnieuw bekeken worden of vervanging van de huidige tekst gewenst is. Om het gebruik in de praktijk te stimuleren werd besloten de tekst van het Onze Vader in *De Nieuwe Bijbelvertaling* naast de huidige oecumenische versie op de website te plaatsen.

Hieronder vindt men beide versies.

Oecumenische tekst

Onze Vader die in de hemel zijt,
uw naam worde geheiligd.
Uw koninkrijk kome.
Uw wil geschiede,
op aarde zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood.
En vergeef ons onze schulden
zoals ook wij onze schuldenaars vergeven.
En leid ons niet in verzoeking,
maar verlos ons van de boze.
Want van U is het koninkrijk
en de kracht en de heerlijkheid
in eeuwigheid. Amen.

De Nieuwe Bijbelvertaling

Onze Vader in de hemel,
laat uw naam geheiligd worden,
laat uw koninkrijk komen
en uw wil gedaan worden
op aarde zoals in de hemel.
Geef ons vandaag het brood dat wij nodig
hebben.
Vergeef ons onze schulden,
zoals ook wij hebben vergeven wie ons
iets schuldig was.
En breng ons niet in beproeving,
maar red ons uit de greep van het kwaad.
(Want aan u behoort het koningschap,
de macht en de majesteit
tot in eeuwigheid. Amen.)

KERKEN WORDEN UITGEDAAGD DOOR DE GLOBALISERING EN ECONOMISERING VAN HET LEVEN

'Er is momenteel meer dan ooit reden om de onderwerpen gerechtigheid en vrede bij elkaar te houden. Economische globalisering, onveiligheid en geweldsgebruik hebben veel met elkaar te maken. Globalisering betekent in veel gevallen uitsluiting en leidt zo tot geweld.' De tweede Sibiu-lezing van de Raad van Kerken en de Katholieke Vereniging voor Oecumene

werd gehouden door drs. Greetje Witte-Rang van Oikos. Volgens Witte-Rang zijn de kerken de laatste jaren te veel met zichzelf bezig: 'De wereld globaliseert, en de kerk, die toch de eerste globaliseringsbeweging is, provincialiseert.'

'Zo kan het niet'

In de Accra-verklaring (2004) van de World Alliance of Reformed Churches (WARC) wordt de globalisering op basis van het neoliberale denken onder radicale kritiek gesteld. In deze tekst wordt het protest tegen de onrechtvaardige economische verhoudingen in de wereld tot een zaak van geloof en belijdenis gemaakt. De Accra-verklaring werd in 2004 na een intensief debat toch unaniem aangenomen, maar de doorwerking op nationaal en lokaal niveau verloopt veel moeizamer. De kerken lijken terug te schrikken voor de radicale kritiek en het belijdende karakter van de Accra-verklaring. De bespreking van de Accra-verklaring in de synode van de Protestantse Kerk in Nederland was niet eenvoudig, maar uiteindelijk wel geslaagd. De volle breedte van de kerk sprak op die synode. Door alles heen werd heel duidelijk dat er een zeer breed gedeeld gevoel van onbehagen was: 'zo kan het niet', een weliswaar diffuus gevoel, maar wel

zeer fundamenteel. De waanzin van het consumentisme, de struisvogelmentaliteit ten aanzien van het milieu, de illusiepolitiek van ons veiligheidsdenken. In de contacten met gemeenten en raden van kerken kom je hetzelfde onbehagen tegen. Maar het is moeilijk om serieus met elkaar in gesprek te gaan over dat diepe gevoel van onbehagen, de motivatie en de resultaten bij het werken aan een betere wereld. "En is de kerk voor mensen nog een plek waar ze met elkaar over deze zaken durven en willen praten", zo vroeg Witte-Rang.

Globalisering op agenda houden

In de kritische stellingname van de kerken over globalisering signaleert Witte-Rang een groeiende convergentie tussen het reformatorische en katholieke spreken. De encycliek *Centesimus Annus* van paus Johannes Paulus II is een voorbeeld van katholieke maatschappij-kritiek. De katholieke sociale leer baseert zich op een christelijke antro-

pologie die botst met de postmoderne mensopvatting. Individualisering en vooral privatisering beschouwt Witte-Rang als een probleem bij het aan de orde stellen van maatschappelijke onderwerpen in de kerkelijke gemeenschap. 'We vallen elkaar niet meer lastig met wat we geloven, en vinden het eigenlijk een beetje onfatsoenlijk worden wanneer dat wel gebeurt. Maar ook hier moeten we de vraag stellen: wat is nog kerk, gemeenschap der heiligen, lichaam van Christus wanneer dat gesprek niet meer plaatsvindt?' En in aansluiting de stelling: 'Als dat gesprek niet meer plaatsvindt, blijft er binnen de kortste keren niet zoveel meer over van de toch zo revolutionaire boodschap van vrede, verzoening, gerechtigheid en bevrijding.'

Vanuit deze overtuiging wil Oikos de komende jaren de kerkelijke bezinning op economische globalisering op de agenda houden. Dat gebeurt zoveel mogelijk in samenwerking met de kerken en andere organisaties. Samen met de Protestantse Kerk in Nederland en met DISK heeft Oikos een groot programma geformuleerd onder de titel *Werken aan een geloofwaardige economie* (voor informatie zie www.stichtinggoikos.nl). In samenwerking met de Theologische Faculteit van Tilburg bereidt Oikos een congres voor over globalisering. Want de bezinning moet doorgaan. 'Hopelijk betekent Sibiu een stimulans voor deze bezinning', zo besloot Witte Rang haar lezing.

Grote behoefte aan handelingsperspectieven

In de daaropvolgende discussie kwamen verschillende vragen aan bod. Hoe is de relatie tussen kerken en de politiek in Nederland? Hebben de kritische standpunten van de Raad van Kerken in het verleden invloed gehad op het beleid. Algemeen secretaris Ineke Bakker vertelde over de contacten

tussen de Raad van Kerken en de overheid. Aan het jarenlange pleidooi van onder andere de Raad van Kerken voor een generaal pardon, is door de nieuwe regering gehoor gegeven. Bakker prees het volhardende werk van Oikos om vanuit een theologisch en oecumenisch perspectief de globalisering aan de orde te stellen. Ook kwam de vraag aan de orde of de energiebronnen in de wereld toereikend zijn om aan de behoefte aan groei in andere delen van de wereld (China en India) te voldoen. Een oud-medewerker van Philips merkte op dat de wetenschap in het verleden steeds weer in staat is gebleken nieuwe oplossingen te vinden. Innovatie is een voorwaarde om de energievoorziening in de toekomst te waarborgen. Dat schaarste aan energie en voedsel een oorzaak zijn voor spanningen en conflicten in de wereld, was iedereen wel duidelijk. Maar wat kun je er in je eigen situatie aan doen? Er is grote behoefte aan handelingsperspectieven die de waarde van het leven dienen en mensen bevrijden uit consumptiedwang. Een van de aanwezigen vertelde dat hij binnen een straal van 10 km de auto laat staan en de fiets neemt. De zo uitgespaarde kosten besteedt hij jaarlijks aan een goed doel. Meerdere initiatieven en ideeën passeerden de revue: de toenemende betekenis van biologisch telen, de Max-Havelaarproducten, de oproep van de Duitse kerken om de auto vaker te laten staan... Druppels, die uitdrukking zijn van het verlangen dat het eigenlijk anders zou moeten. In het kader van de voorbereiding op de derde Europese Oecumenische Assemblee in Sibiu werd aan de Raad van Kerken gevraagd om hieraan met Pinksteren een impuls te geven.

De tekst van de lezing van Greetje Witte-Rang is te vinden op www.raadvankerken.nl en www.oecumene.nl

OECUMENE TER PLAATSE

Vijftwintig jaar leerhuis Haarlemmermeer: in oecumenisch gesprek met een zeer oude traditie. De werkgroep Kerk en Israël is in 1982 door de gereformeerde classis Hoofddorp ingesteld en is haar 25e seizoen ingegaan. Inmiddels is de werkgroep een activiteit van de protestantse classis Hoofddorp (Haarlemmermeer, Aalsmeer, Uithoorn, Halfweg). Floris Visser sprak met de huidige voorzitter van de werkgroep, ds. A.J.O. van der Wal, predikant van de Protestantse Gemeente in Hoofddorp en oud-testamenticus.

De doelstelling van de werkgroep is bewustwording en bezinning teneinde inzicht in het jodendom en het christendom te verdiepen. Een van de manieren waarop dit wordt gerealiseerd is het organiseren van een leerhuis. Elk seizoen worden vijf leerhuisavonden gehouden.

De eerste jaren van het Leerhuis Haarlemmermeer is veel aandacht besteed aan kennisonderwerpen. Er was een grote achterstand in te halen. Joodse inleiders legden hun traditie uit en verduidelijkten deze. De laatste jaren is veel meer het gesprek aan de orde. Hoe verhoudt de christelijke visie zich tot de joodse opvattingen? Deze twee visies worden met elkaar in contact gebracht. De gelijkwaardigheid van gesprekspartners op basis van respect voor elkaar is het uitgangspunt.

Perspectief verbreden

In een leerhuis leer je dat op elk onderwerp van geloof en leven meerdere visies mogelijk zijn. Je leert je perspectief te verbreden. Joden hebben de gedachte dat voor elke tekst vele uitleggingen mogelijk zijn. Veel christenen zijn sterk geneigd uit te gaan van de eenduidigheid van de teksten. In het leerhuis ontdek je gaandeweg dat er in de teksten meer zit dan je denkt, en dat de teksten met meer te maken hebben dan waar je zelf aan denkt. De joodse traditie is gegroeid met het leven, heeft daarop altijd betrekking en groeit nog steeds. Nieuwe vragen in het leven wor-

den opgenomen en in het joodse geloof betrokken. Het gaat altijd om het menswaardiger maken van het leven, het versterken van de menselijke waardigheid. Het jodendom is een existentiële godsdienst: de dingen ontstaan bij het leven en daarmee houdt het geloven gelijke tred.

In het leerhuis gaat het dus over menswaardigheid. De Tien Geboden handelen hierover. In de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens zijn principes uit de Tien Geboden herkenbaar.

Het jodendom heeft geen theologie ontwikkeld zoals het christendom. Joden spreken in werkwoorden (geloven), het jodendom heeft een daadkarakter; christenen hebben het over geloof als zelfstandig naamwoord. De persoon Jezus is onmogelijk los te koppelen van zijn joodse achtergrond. Dat heeft consequenties voor hoe je tegen Jezus aankijkt en het laat sporen na in het christelijk denken.

Van der Wal zegt dat we vandaag de dag leven in een mondialiserende wereld. Er zijn meer smaken dan alleen het christelijk geloof. Gesprekken zijn belangrijk om je eigen traditie als christen in het juiste kader neer te zetten. Wil je je staande houden, dan moet je je in andere tradities verdiepen. Op die manier wordt bijvoorbeeld de manier van geloven van orthodoxe joden begrijpelijk.

De joods-christelijke dialoog en de staat Israël

Landelijk gezien nemen de bezoekersaantallen van leerhuizen af, ook van het leerhuis Haarlemmermeer. Het huidige thema van dit leerhuis over grote joodse denkers en schrijvers geeft echter een verdubbeling van het aantal bezoekers te zien. Het blad *Kerk en Israël Onderweg* is het grootste publieksblad van de Protestantse Kerk in Nederland: dit wijst op een grote betrokkenheid van de kerkelijke achterban bij deze dialoog.

Het teruglopen van de belangstelling heeft volgens Van der Wal ook te maken met de situatie rond de staat Israël. De oorlog in 1967 met de bezetting van gebieden wordt wel als omslagpunt genoemd. Veel christenen lezen het Oude Testament als bijbelse geschiedenis. Maar voor het joodse volk is het de eigen geschiedenis, waarin je ziet hoe iedere keer het volksbestaan gevaar loopt. Een van de kenmerken van het jodendom is het begrip heiligheid, dat wil zeggen 'anders durven te zijn'. In Ester 3:8 zet Haman zich

daartegen af. Het boek Ester is een poging om klaar te komen met een uiterst bedreigende episode uit de geschiedenis van het joodse volk. De geschiedenis van Israël herhaalt zich voortdurend. De oorlogen van Israël die gevoerd zijn sinds 1948 worden door het Centrum Informatie en Documentatie Israël beschouwd als existentiële oorlogen: oorlogen om het voortbestaan; het zijn geen offensieve oorlogen. Maar anderen, onder wie ook christenen, denken daar heel anders over en vinden dat de huidige staat Israël rechten van Palestijnen schendt.

Van der Wal noemt Israël niet alleen oogappel, maar ook twistappel. Oogappel, omdat wij theologisch gesproken beslist niet zonder het jodendom kunnen (omgekeerd geldt dit overigens niet). Twistappel, omdat kan worden afgevraagd of het in Israël moet gaan zoals het er nu gaat. Door het jodendom beter te leren begrijpen, begrijp je volgens ds. Van der Wal je eigen christelijk geloof beter. Dat is de waarde van leerhuizen.

ALTERNATIEVE SMARTLAPPENFESTIVAL

Er zijn in Nederland veel groepen actief, die zich bezighouden met het thema armoede. Jaarlijks wordt een landelijke ontmoetingsdag gehouden, die in het teken staat van smartlappen, door de groepen zelf geschreven en uitgevoerd. De elfde editie komt al dichtbij! Ook dit jaar gaat het weer een groot feest worden. Op 21 april vindt het festival in Eindhoven (winnaar vorig jaar), in de Emmaüskerk plaats met als motto *Armoede, 't is toch van de zotte!*. Het echte programma start om 13.00 uur.

Informatie en opgeven

Wil je de middag als gast bijwonen, dan is opgeven niet nodig. Iedereen is welkom. Wie

meer wil weten, kan kijken op de website www.omziennaarelkaar.nl. Ook op de nieuwe website van het EVA-Dienstbodenkoor is informatie te vinden: www.eva-koor.nl

SCHULDEN BLIJVEN AANDACHT VRAGEN

Vanaf de oprichting in 1998 is de Raad van Kerken lid van de coalitie van de JUBILEE-campagne in Nederland, die pleit voor schuld-kwijtschelding voor de armste ontwikkelingslanden. Wereldwijd, en zeker in de schuldenlanden zelf, behoren kerken tot de stuwende krachten achter de schuldencampagne. Een bijdrage van Greetje Witte-Rang, vanuit Oikos lid van de Stuurgroep van JUBILEE Nederland.

Zeiden Afrikaanse kerkleiders medio jaren negentig nog dat ze niets wisten van de schuldenproblematiek van hun land, die tijd is nu voorbij. Kerken, kerkelijke organisaties en andere niet-gouvernementele organisaties (NGO's) in het Zuiden hebben zich geïnformeerd en zijn kritische gesprekspartners van hun overheid geworden inzake het schuldenbeleid, in veel landen inclusief het (anti-)corruptiebeleid. Daarmee is een doelstelling bereikt die de JUBILEE-campagne zich in het begin eigenlijk niet eens zo expliciet gesteld had: dat de bevolking van de schuldenlanden mee kan praten over zaken die haar leven raken. Uiteindelijk ligt daar toch de oplossing van veel problemen: participatie van betrokkenen.

Ontwikkelingen

Sinds 1998 is er veel gebeurd. Schulden hebben definitief een plaats veroverd op de internationale agenda, ook op oecumenische bijeenkomsten en in kerkelijke documenten. Er is al veel veranderd ten goede, ook al blijven de donoren partiële oplossingen aandragen, waardoor ondanks veel kwijtscheldingsoperaties schulden nog steeds de ontwikkeling belemmeren. Bijzonder is dat er de laatste jaren veel gebeurd is wat we vroeger voor onmogelijk hielden: schuldkwijtschelding door IMF en Wereldbank, participatie van de bevolking in het opstellen van armoedebestrijdingsplannen als een voor-

waarde voor goedkeuring van die plannen, en het spreken over 'odious debts' (door ons vertaald als 'schandelijke schulden', zoals schulden uit leningen die dictators in eigen zak stopten) door westerse donoren als (weliswaar onofficieel) argument voor kwijtschelding. Dat is allemaal winst die beloften inhoudt voor de toekomst. Maar er wordt nog steeds te weinig schuld kwijtgescholden om landen de gelegenheid te geven de Millennium-ontwikkelingsdoelstellingen te halen. De mogelijkheid die doelstellingen te halen, moet volgens JUBILEE gehanteerd worden als de maat voor kwijtschelding. Bovendien worden aan schuldkwijtschelding nog steeds voorwaarden verbonden die vaak contraproductief werken. Voorwaarden werken op zich al niet, omdat ze geen eigen, zelfgekozen beleid zijn, maar veel voorwaarden (bijvoorbeeld de privatisering van de water- en elektriciteitsvoorziening) hebben ook nog eens ernstige gevolgen voor de armsten. Ook zou veel serieuzer werk gemaakt moeten worden van het voorkomen van verschuldiging in de toekomst, bijvoorbeeld doordat banken en andere financiële instellingen zich gaan houden aan heldere milieu- en ontwikkelingscriteria, en door parlementaire goedkeuring standaardvoorwaarde bij leningen te maken.

China

Een nieuwe ontwikkeling is de opkomst van China, dat vorig jaar nog grote leningen van

de Wereldbank kreeg, maar zich ontwikkelt tot een grote crediteur aan en belegger in Afrika. China streeft zijn eigen economische belangen na en lijkt daarbij niet al te kritisch te werk te gaan. Velen spreken in bijna koude-oorlogstermen over China, wat een weinig vruchtbare benadering lijkt. Vanuit China en Afrika wordt er nogal schamper op die kritiek gereageerd. Hoe kan van arme Afrikaanse landen, die voor het bereiken van de ontwikkelingsdoelstellingen veel geld nodig hebben, verwacht worden dat ze Chinese leningen weigeren? Wanneer de westerse donoren hun belofte van meer hulp aan Afrika waren nagekomen, waren die Chinese leningen niet nodig geweest. Heeft China niet het recht om die goederen te importeren die het land nodig heeft voor de ontwikkeling van de eigen, voor het merendeel arme, bevolking? Heeft het Westen niet ook steeds de eigen belangen gediend in Afrika, ook als het nodig was daarvoor dictators te steunen? Afrikaanse landen zijn bovendien blij dat er, als het gaat om hulp en leningen, nu iets te kiezen is en zij niet genoodzaakt zijn het dictaat van het Westen te volgen. Dat wil niet zeggen dat er niets aan de hand is. Ook uit Afrika zelf klinken waarschuwend stemmen. Veel van de hulp zou gebonden zijn, dat wil zeggen: zou in China besteed moeten worden. Uitbreiding van de handel van China met Afrika zou een gevaar kunnen vormen voor de opbouw van de eigen Afrikaanse industrie. De vraag is of China inderdaad, zoals president Hu Jintao stelt, eropuit is om niet alleen het ontwikkelingsbelang van China maar ook dat van Afrika te dienen.

JUBILEE Nederland

De JUBILEE-campagne in Nederland wil deze ontwikkeling de komende tijd volgen, onder meer door contacten met partnerorganisaties in Afrika, maar ook met het groeiende aantal NGO's in China. Daarnaast blijft JUBILEE zich richten op de onderwerpen die

al langer op de agenda stonden. In de eerste plaats het pleidooi dat kwijtschelding van exportkredietschulden (dat wil zeggen schulden die ontstaan zijn uit de exportbevordering van Nederland) niet ten laste gebracht wordt van het ontwikkelingsbudget. En voorts de vraag om in het algemeen meer kwijtschelding te geven, nationaal en internationaal, en te zoeken naar mogelijkheden om 'schandelijke schulden' in de toekomst te voorkomen, bijvoorbeeld door het instellen van vormen van arbitrage. Deze punten bracht JUBILEE onder de aandacht van de schrijvers van partijprogramma's voor de verkiezingen van november 2006 en bij de mensen die betrokken waren bij de formatiebesprekingen. PvdA en ChristenUnie hadden er een open oor voor. JUBILEE Nederland zal ze daaraan houden.

Meer informatie: www.jubileenederland.nl

PROJECTGROEP GEWELD NIET GEWILD OPGEHEVEN

De projectgroep Geweld niet gewild. Kerken voor veiligheid en vrede heeft na rijp beraad besloten zijn opdracht aan de Raad terug te geven en het moderamen van de Raad gevraagd de projectgroep op te heffen. Het moderamen stemde in met het verzoek tot opheffing en meende dat het van wijsheid getuigt dat de leden van de projectgroep naar aanleiding van de moeizame uitvoering en geringe resultaten gezamenlijk tot deze conclusie hebben kunnen komen.

Opheffing van de projectgroep betekent echter niet dat het thema 'geweld' van de agenda verdwijnt. Ook in het nieuwe beleidsplan van de Raad wordt de wens uitgesproken betrokken te zijn en te blijven bij de activiteiten op het terrein van de door de Wereldraad van Kerken geëntaamde *Decade to Overcome Violence* (2001-2010).

De projectgroep is door de Raad van Kerken in 2000 ingesteld in het kader van deze *Decade to Overcome Violence*. In 2001 organiseerde de projectgroep een aantal consultaties, waarvoor deskundigen op het gebied van bestrijding van geweld werden uitgenodigd. Op grond van deze consultaties presenteerde de projectgroep in 2001 zijn eerste beleidsplan. Belangrijke aandachtspunten waren: geweld in huis, geweld in kerk en theologie, geweld in de publieke ruimte. De projectgroep zocht contact met organisaties die op de genoemde terreinen activiteiten ontwikkelden om dubbel werk te voorkomen. Voor zichzelf zag de projectgroep naast een initiërende functie vooral een taak als makelaar: bekendmaken aan gemeenten en parochies welke groeperingen zich binnen en buiten de kerken bezighouden met het bestrijden van geweld. De projectgroep verzorgde een website met veel gegevens over organisaties en activiteiten. Ook verschenen er twee eigen publicaties *In eigen boezem* en *Niet bang voor geweld*. De laatstgenoemde publicatie

was bedoeld als werkboek voor lokale initiatieven. In 2004 werkte de projectgroep mee aan de opening van de Vredesweek. Samen met het IKV en Pax Christi werd een publicatie uitgegeven ter gelegenheid van deze Vredesweek: *Bewegen naar Vrede/Stappen tegen geweld*.

Inmiddels waren er enkele provinciale werkgroepen ontstaan die bijeenkomsten organiseerden. Lokale initiatieven waren er nauwelijks. Wel ontstond er een actief netwerk *Huiselijk geweld*.

In deze eerste periode was een belangrijk pluspunt dat in de projectgroep zowel IKV, Pax Christi als Kerk en Vrede vertegenwoordigd waren. De contacten tussen de drie vredesorganisaties zijn versoepeld door de deelname aan de projectgroep. Een punt was wel dat deze organisaties zich vooral bezighouden met geweld in internationale verhoudingen. Dit punt kreeg daardoor ook aandacht in de projectgroep naast de bovengenoemde terreinen. De focus werd verbreed, maar al snel bleek dat de projectgroep niet op alle genoemde terreinen een zinvolle inbreng zou kunnen leveren.

Op grond van een evaluatie van de eerdere activiteiten werd in 2005 gekozen voor een toespitsing op het aansluiten bij en het stimuleren van initiatieven voor preventie en bestrijding van geweld in de eigen leefomgeving. Met name aan de rol

die kerkelijke gemeenten en parochies zouden kunnen spelen, zou aandacht worden besteed.

Helaas moet worden geconstateerd dat aan dit tweede beleidsplan nauwelijks uitvoering is gegeven. De projectgroep had al eerder opgemerkt, dat velen doordrongen zijn van de noodzaak om geweld in de samenleving te bestrijden, maar dat er - ook binnen de kerken - maar weinigen zijn die daar systematisch aan willen werken.

Organisaties die bij de projectgroep betrokken waren, zullen uiteraard hun activiteiten zelfstandig voortzetten. Dit geldt met name voor de drie al eerder genoemde vredesorganisaties en de Doopsgezinde Vredesgroep, die succesvolle trainingen organiseert op het gebied van mediation.

Ook zal door een van de leden van de projectgroep alsnog een publicatie worden bewerkt *Vrede in de buurt*. In deze publicatie zal worden ingegaan op buurtgebonden problemen en de mogelijkheden om deze aan te pakken. Met name zal worden onderzocht welke lokale initiatieven al worden ontwikkeld door bijvoorbeeld burgerlijke gemeenten, buurtorganisaties, scholen, moskeeën en hoe kerkelijke gemeenten en parochies daarbij kunnen aansluiten.

Daarnaast staat voor de komende plenaire Raadsvergadering bespreking van de handreiking *Geweld tegen vrouwen raakt ons allemaal* van Kerkinactie/Protestantse Kerk in Nederland geagendeerd.

Met andere woorden: inhoudelijk gaat het werk voort, maar de structuur verandert.

DE KERKEN, DE WMO EN DE PLAATSELIJKE OVERHEID

Voor burgerlijke gemeenten is in oecumenisch verband een folder gemaakt over de rol van kerken in de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO). Deze folder is te downloaden via www.kerkinactie.nl

In deze folder, 'Meedoen in een rechtvaardige en duurzame samenleving', is de mogelijke rol van de kerk kort weergegeven. U kunt de folder bijvoorbeeld gebruiken als een

handreiking voor het gesprek met de lokale overheid of een plaatselijke zorginstelling. Wij raden u aan om een aanvullend overzicht te maken van wat u als kerk plaatselijk te bieden hebt in het kader van de WMO. De folder komt ook op de website van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten om burgerlijke gemeenten te informeren over het werk van de kerk op dit gebied. Zij zouden diaconieën hiernaar kunnen vragen.

EU ALS RECHTSGEMEENSCHAP VERSTERKEN

Ter gelegenheid van "50 jaar Verdragen van Rome" organiseerden de Raad van Kerken in Nederland, het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO) en de Vereniging Kerk en Vrede op zondag 25 maart een middagbijeenkomst in de Duitse Kerk van Den Haag. Hoofdspreker was Ruud Lubbers, Minister van Staat. Enkele jongeren gaven hun visie op de betekenis van de Europese Unie. De bijeenkomst werd afgesloten met een oecumenische vesper. De Raad van Kerken vroeg zijn lidkerken om de Europese Unie in hun voorbeden te gedenken.

De 50^e verjaardag van het Verdrag van Rome is op 25 maart jl. door de Europese Unie gevierd met een bijeenkomst in Berlijn. Veel nadruk lag daarbij op de Europese Unie (EU) als waardengemeenschap. Volgens de Raad van Kerken in Nederland moet het karakter van de EU als waarden- en rechtsgemeenschap verder worden versterkt. In de verkla-

Ruud Lubbers. in de Duitse kerk

ring (zie hiernaast) benoemt de Raad onder meer waarden als verzoening, menselijke waardigheid, vrijheid van godsdienst (...), "die geworteld zijn in het religieuze en humanistische erfgoed van Europa".

een reactie op de lezing van een viertal jongeren, vlnr: Arjan Vliegthart, Johannes de Jong, Linda Schevers en Nicole Heijdra

VERKLARING 50 JAAR VERDRAGEN VAN ROME

De op 25 maart 1957 gesloten Verdragen van Rome gelden als de geboorteakte van de Europese Unie (EU). Kern was de verzoening tussen de aartsvijanden Frankrijk en Duitsland, maar tot de zes grondleggers behoorden ook Italië en de landen van de Benelux. Intussen telt de EU 27 lidstaten. Door de recente toetreding van 10 voormalige Oostbloklanden is de EU ook meer 'Europees' geworden. De kerken in Europa hebben deze toetreding vanaf de Val van de Muur in 1989 krachtig bepleit.

De 50ste verjaardag van 'Rome' wordt op 25 maart a.s. gevierd met de Verklaring van Berlijn. Veel nadruk zal liggen op de EU als waardengemeenschap. De Raad van Kerken in Nederland sluit zich aan bij wat hierover is gezegd in recente bijdragen van de Europese instellingen van de kerken in Europa. (zie www.comece.org en www.cec-kek.org).

In deze bijdragen spreken de kerken hun dankbaarheid uit voor wat is bereikt. Tegelijk wordt bepleit dat de EU zich als waardengemeenschap verder ontwikkelt. Centraal staan de waarden van verzoening, vrede, solidariteit, menselijke waardigheid, godsdienstvrijheid en mensenrechten, en democratie. Op basis van deze waarden, die zijn geworteld in het religieuze en humanistische erfgoed van Europa, moet het karakter van de EU als rechtsgemeenschap verder worden versterkt. En de oorspronkelijke taak van de EU als vredes- en verzoeningsproject is nu ook gericht op stabiliteit en hervorming op de Balkan en in Turkije, door het vooruitzicht van toetreding.

Vanwege de verwerping van het Europees Grondwettelijk Verdrag in het referendum in 2005 bestaat nu voor Nederland als mede-grondlegger van de Europese eenwording

bijzondere aandacht. De Raad van Kerken heeft destijds in een uitvoerige verklaring, na afweging van alle aspecten, positief geoordeeld over dit Verdrag. Het is verheugend dat na bijna anderhalf jaar stilte in de Nederlandse politiek de nieuwe regering aan Europa weer meer aandacht wil geven. De Raad hoopt dat de regering met eigen initiatieven zal komen waardoor toch volgende stappen in de EU mogelijk zijn. De Raad hecht daarbij veel belang aan de aanpassing van de structuur van de EU aan de uitbreiding, de overbrugging van de kloof met de burgers, een slagvaardiger aanpak van grensoverschrijdende problemen zoals milieu en criminaliteit, veiligheid voor vluchtelingen en migranten, een vreedzame en rechtvaardige verhouding tot de wereld buiten de EU, en de versterking van het sociale karakter van de EU.

Veel kerken in Europa hebben zich aan de Europese zaak gecommitteerd in een Handvest (*Charta Oecumenica, 2001*) dat ook door de lidkerken van de Raad is ondertekend. Voor de kerken is '50 jaar Rome' een aanleiding temeer om zich te bezinnen op de eigen rol op ons continent. In september van dit jaar zal hiertoe de derde Europese Oecumenische Assemblee in Sibiu (Roemenië) bijeenkomen, met als thema 'Het licht van Christus schijnt over allen'. Het gaat hierbij zowel om nieuwe inspiratie voor het geloofsleven als om de constructieve bijdrage die van de kerken mag worden verwacht in het openbare leven. De kerken willen in de dialoog met de Europese instellingen ook hun kritiek uiten, o.a. op de zwak ontwikkelde sociale rechten. Voorts hebben zij een eigen opdracht op het gebied van interculturele en interreligieuze dialoog. En zij weten zich verbonden met de kerken in die landen

van Europa waarvan toetreding tot de EU (nog) niet in het verschiep ligt.

De Nederlandse kerken kennen een lange traditie van voorbede voor de nationale overheid. In de jaren achter ons zijn veel nationale bevoegdheden overgedragen aan Brussel, terwijl tegelijk ons land zelf medeverantwoordelijk geworden is voor het geheel van de EU. De EU is door de combinatie van nationale en 'Europese' overheid een

nieuw staatkundig verschijnsel. Bovendien ontwikkelt zich naast het Nederlands burgerschap een Europees burgerschap. Om deze redenen vraagt de Raad de lidkerken om op zondag 25 maart in hun voorbede voor de overheid ook de Europese instellingen te gedenken. 50 jaar 'Rome' kan aanleiding zijn om in deze voorbede hieraan blijvend een plaats te geven.

Amersfoort, maart 2007

Dankgebed en voorbede uit de oecumenische vesper op 25 maart

Trouwe God van mensen,
U danken we voor alle boeien die verbroken zijn,
alle banden die opensprongen,
alle grenzen die opengingen,
alle mensen die recht konden staan.

In onze dank bidden we U:
voor onszelf,
voor de mensen die bij ons horen,
voor dit Europa,
voor deze wereld:

dat het vuur van de hoop blijft branden,
de hoop dat wij mensen elkaar iets te bieden hebben,
de hoop dat onze grenzen recht en gerechtigheid niet zullen tegenhouden,
de hoop dat U zich niet door onze beperkingen laat buitensluiten.

U danken we voor alle brood dat gedeeld werd,
voor alle zwervers die zich welkom wisten,
voor alle naakten, ontredderden die gekleed werden met liefde,
voor alle mensen die elkaars taal leerden verstaan.

In onze dank bidden we U:
dat wij geworteld blijven in het geloof,
het geloof dat er meer is dat ons verbindt dan wat ons scheidt,
het geloof dat U ons geroepen hebt om deze aarde te delen,
het geloof dat U ons blijft vasthouden,
ook waar wij de weg soms zo moeilijk kunnen vinden.

U danken we voor ieder licht dat ontstoken werd,
voor elke neergebogen ziel die omhoog durfde te kijken,
voor elke hand, uitgestoken naar wie op geen hulp meer rekende,
voor alle steun, die mensen, volken, elkaar konden bieden.

In onze dank bidden we U:
dat het hart van de liefde blijft kloppen,
de liefde voor waarheid en vrede,
de liefde voor het licht en het leven,
de liefde voor wie vriend is, de liefde voor wie vreemd is,
gedragen door uw liefde, God, U die ons leven wilt delen.

OIKOCREDIT: ARMOEDEBESTRIJDING VRAAGT OM FOCUS OP SOCIALE IMPACT

Oikocredit's resultaten over 2006 tonen een buitengewone groei, zo blijkt uit het goedgekeurde financieel jaarverslag. Oikocredit voorzag in de groeiende vraag naar krediet en profiteerde van de aanhoudende interesse in sociaal-ethisch beleggen. Met haar inspanningen realiseerde Oikocredit een hogere groei dan verwacht, hoger nog dan over 2005, het jaar van de microkrediet-hype. De uitstaande gelden in projecten bedroegen eind 2006 208 miljoen euro, terwijl het aandelenkapitaal dichtbij de 300 miljoen komt.

De afgelopen vijf jaar heeft Oikocredit haar portefeuille verdubbeld. De projectpartners in 561 uitstaande projecten ontvingen kapitaal dat ze nergens anders konden krijgen in de vorm van leningen, aandelenkapitaal of andere financiële producten, aangepast aan hun behoeften en capaciteit.

De totale inkomsten uit ontwikkelingsfinanciering namen toe met 24% tot 15,8 miljoen euro (2005: 12,7 miljoen), terwijl het netto resultaat met 37% is toegenomen tot 8,5 miljoen euro (2005: 6,2 miljoen). Deze resultaten tonen aan dat Oikocredit in staat is haar missie te vervullen en tegelijkertijd een goede financiële prestatie neer te zetten. Op basis van deze resultaten zal het bestuur het gebruikelijke dividend van 2% voorstellen.

Focus verlegd

Oikocredit is dagelijks getuige van de kracht van microkrediet. Maar het feit dat tegenwoordig de meeste microkredietfondsen de gevestigde instellingen financieren, heeft Oikocredit gemotiveerd om haar focus te verleggen. Algemeen directeur Tor Gull: "Gevestigde microkredietinstellingen worden overspoeld met geld. Ze krijgen aanbiedingen van fondsen en instellingen over de hele wereld, wat ze in de verleiding kan brengen meer aan te nemen dan ze aankunnen. Op de lange termijn kan dit sommige van hen in serieuze problemen brengen. Om die reden

leggen wij nog meer de nadruk op minder bekende en jonge instellingen. Daarvoor is naast krediet ook geld voor technische assistentie hard nodig. Beter management, nieuwe technologie en opleiding van kredietagenten zullen bijvoorbeeld bijdragen aan de efficiency van microkredieten ten gunste van kansarmen. Naast microfinanciering steunt Oikocredit andere organisatievormen in ontwikkelingslanden zoals Fair-Trade-producenten, landbouwcoöperaties en het midden- en kleinbedrijf.

Oikocredit Nederland

Het benodigde kapitaal voor Oikocredit wordt voor een groot deel aangetrokken via steunverenigingen over de hele wereld. In Nederland gebeurt dit door Oikocredit Nederland, een vereniging met bijna 8.000 leden. Nederlandse organisaties investeren via Oikocredit Nederland in certificaten van aandelen Oikocredit. Informatie: www.oikocreditnederland.nl.

Oikocredit Nederland Fonds

Particulieren in Nederland kunnen participeren in het Oikocredit Nederland Fonds, een erkend sociaal-ethisch beleggingsfonds, met bijbehorende fiscale voordelen. Voor dit product is een prospectus en een financiële bijsluiter beschikbaar. Informatie is te vinden op www.oikocreditnederlandfonds.nl.

DROMEN, ZONDER DROMEN GEEN VERZET

Kerk in Actie hield op 21 maart, de Internationale Dag tegen Racisme en Discriminatie, een middaggebed en een feestelijke bijeenkomst in De Wijkplaats in Utrecht onder de titel 'Dromen, zonder dromen geen verzet'. Ineke Bakker, algemeen secretaris van de Raad van Kerken in Nederland, ging tijdens deze feestelijke middag in op de totstandkoming van het generaal pardon.

We hadden nog geen regering of we hadden een generaal pardon, merkte Ineke Bakker, algemeen secretaris van de Raad van Kerken, op. Maar het heeft ontzettend veel van mensen gevergd voordat het pardon er kwam, stelde zij tegelijkertijd vast. Al bijna zes jaar geleden stuurde de Raad van Kerken hierover een brief naar de toenmalige staatssecretaris voor het vreemdelingenbeleid, Job Cohen. Er volgden acties van VluchtelingenWerk, *Een royaal gebaar*, 26.000 Gezichten en vele andere organisaties. Ook waren er velen die zich op eigen initiatief voor deze asielzoekers inzetten, memoreerde Ineke Bakker. "Nu ben ik heel trots op de inzet van al de mensen die het

Hans Andreus dicht:

Je bent zo
mooi
anders dan ik,
natuurlijk
niet meer of
minder
maar
zo mooi
anders
ik zou je
nooit
anders dan
anders willen

jaren hebben volgehouden om een algemeen pardon te bereiken." De Raad van Kerken en Kerk in Actie zullen er alert op zijn dat het pardon werkelijk genereus en royaal is, aldus Ineke Bakker. Geesje Werkman, seniorprojectmedewerker van Kerk in Actie en initiatiefneemster van de bijeenkomst, sprak de verwachting uit dat de huidige regering met een goede pardonregeling zal komen voor asielzoekers die nog onder de 'oude' Vreemdelingenwet vallen.

Middaggebed

De bijeenkomst in De Wijkplaats in Utrecht begon om 12.00 uur met een middaggebed. Deze viering was ook het startsein om aan diaconieën van de Protestantse Kerk in Nederland te vragen activiteiten te ontwikkelen op het gebied van discriminatie. In de handreiking *Zonder dromen geen verzet, verzet*

begint met het stellen van een vraag wordt diaconieën gevraagd in hun omgeving na te gaan of iedereen in de wijk of buurt gelijke kansen krijgt. Ook wordt voorgesteld om hier jongeren bij te betrekken.

Musical Mudanthe

De interculturele theater- en muziekgroep Mudanthe voerde 's middags enkele scènes uit haar musical *De Droom* op. Deze musical gaat over een asielzoeker die in het land waar hij vandaan kwam arts was. Nadat hij op straat een vrouw met een epilepsieaanval

heeft bijgestaan, mag hij als vrijwilliger in een ziekenhuis werken. De originele versie van de musical loopt slecht af voor de asielzoeker. Maar speciaal voor deze viering had de musical een dubbel happy end waarbij de asielzoeker niet alleen een verblijfsvergunning maar ook een vriendin kreeg.

Kerk in Actie organiseerde deze dag samen met enkele pastores uit de stad Utrecht en de Interkerkelijke Stichting Kerken en Buitenlanders (ISKB).

Handelingsperspectief in het kader van 21 maart

Achtergrond

Op 21 maart wordt de Internationale Dag tegen Racisme en Discriminatie gehouden. De dag is door de Verenigde Naties ingesteld naar aanleiding van het bloedbad in Sharpeville in Zuid-Afrika op 21 maart 1960, waarbij de politie het vuur opende op een groep mensen die demonstreerde tegen de apartheid. Nu is de apartheid in Afrika afgeschaft, maar discriminatie is, ook in ons land, aan de orde van de dag.

Europees jaar van gelijke kansen

De Europese Commissie heeft het jaar 2007 omgedoopt tot het jaar van de Gelijke Kansen. "Europese burgers hebben het fundamentele recht om te genieten van gelijke behandelingen, vrij van discriminatie van welke vorm dan ook", aldus Vladimir Spidla, Europese Commissaris Werkgelegenheid, Sociale zaken en Gelijke Kansen. Het Europese Jaar werkt rond vier thema's: (1) Rechten – het bewustzijn over het recht op gelijkheid en non-discriminatie vergroten; (2) Vertegenwoordiging – het debat stimuleren over manieren om de deelname te verbeteren van ondervertegenwoordigde groepen in de maatschappij; (3) Erkenning – het belang van diversiteit erkennen; (4) Respect en ver-

draagzaamheid – een maatschappij met meer cohesie promoten.

Wat kan de kerk doen?

Men kan in de woonplaats gaan praten over hoe het nu zit met discriminatie, bijvoorbeeld bij de afdeling Sociale Zaken van de gemeente. Zijn er meer allochtonen zonder werk dan autochtonen? En als dit zo is, wat wordt eraan gedaan door de lokale overheid, bij het beroepsonderwijs en de ROC's? Constaten zij discriminatie, krijgen allochtone studenten even eenvoudig een stageplaats als autochtonen? Deze vragen kunnen ook worden voorgelegd aan het welzijnswerk en de betreffende wethouders. Door deze vragen te stellen, zet u al iets in beweging. De resultaten kan men in de diaconie bespreken, maar ook met de gemeenteraad, de lokale politiek. Ook jongeren (15-18 jaar) kunnen bij dit onderwerp worden betrokken, bijvoorbeeld door hen te vragen op school te inventariseren welke jongeren meer en welke jongeren minder kansen hebben. En door te vragen wat er moet gebeuren om zoveel mogelijk gelijke kansen te creëren. Probeer wel om vervolgens ook iets met de uitkomsten te doen. Kortom, wees creatief.

AGENDA

Vredesweek: 40 jaar vechten voor vrede, 15 t/m 23 september 2007

De Vredesweek bestaat in 2007 veertig jaar en hieraan refererend luidt het thema *40 jaar vechten voor vrede*. Het thema sluit aan bij de discussie over vredesmissies en de noodzaak om aan vredesopbouw te werken. Daarbij kan het ook gaan om conflictsituaties in het binnenland. Ook in Nederland zijn vele groepen mensen bezig om 'de boel bij elkaar te houden', en groepen mensen nader tot elkaar te brengen.

In het jaar 2001 riepen de Verenigde Naties 21 september uit als de Internationale Dag van de Vrede. IKV Pax Christi hebben besloten om de Vredesweek te organiseren rondom die datum en niet meer van de laatste volle week van september uit te gaan. De website www.vredesweek.nl zal gedurende de Vredesweek een centrale rol innemen en is naast een informatief ook een interactief medium met een

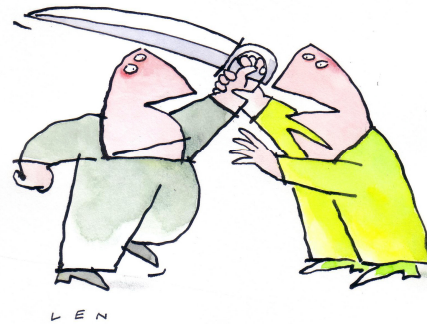

vredesspel, een forum, een winkel en een expositieruimte.

De Vredeskrant en Vredesliturgiekrant zijn als pdf te downloaden. Lesmateriaal is vanaf half april via de website te bestellen: www.ikvpaxchristi.nl

Jongerenprogramma Vredesweek en Ramadanfestival 2007

Wat raakt je, waar ga je voor, wat vind je belangrijk in het leven en wat heb je daar voor over? Wie of wat is je voorbeeld? Maak je je druk om de wereldvrede, is het milieu motor van je enthousiasme, of heb je het naar je zin in de kleurrijke buurt waar je woont? Rondom deze vragen gaan vijf jongeren aan de slag met elkaar. Ze kennen elkaar niet en hebben een heel verschillende culturele, etnische en (niet-)religieuze achtergrond. Het resultaat is een videoprogramma, dat in de landelijke Vredesweek en het Ramadanfestival wordt ingezet tijdens drie arena bijeenkomsten met andere jongeren (14-20 jaar). Moskeeën, scholen, jongerenontmoetingscentra, kerken en anderen kunnen DVD en programma op elk moment zelf lokaal gebruiken. Het materiaal is vanaf juni beschikbaar.

Meer informatie bij Janet Borghuis, project-leider Nederland, tel. 030 2333346 of e-mail borghuis@ikvpaxchristi.nl